

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

THOMAS MANN

ALESUL

Traducere din germană de
CORNELIU PAPADOPOLO

Îngrijire de ediție, traducere revăzută și prefață de
IOANA PÂRVULESCU

HUMANITAS
fiction

Coperta: Angela Rotaru
Ilustrație supracopertă: Raffaello Sanzio, *Portretul lui Leon al X-lea* (detaliu)
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Radu Dobreci, Carmen Petrescu

Lucrare executată la Fedprint

THOMAS MANN

DER ERWÄHLTE

© 1951 by S. Fischer Verlag, Berlin

All rights reserved by S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main.

© HUMANITAS FICTION, 2014, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MANN, THOMAS

Alesul / Thomas Mann; trad.: Corneliu Papadopol;

ed., pref., rev. trad.: Ioana Pârvulescu. –

București: Humanitas Fiction, 2014

ISBN 978-973-689-695-8

I. Papadopol, Corneliu (trad.)

II. Pârvulescu, Ioana (ed.; pref.; trad.)

821.112.2-31=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30

Cine trage clopotele?

Dangăt de clopote, susur de clopote, *supra urbem*, peste-orașul tot, în văzduhu-i de sunet umplut! Clopote, clopote, oscilează și se clatină-n zbor, unduiesc și se leagănă înălțându-se-n grinzi, în lăcașurile lor, pe sute de voci, într-o babilonie deplină. Greu și-avântat, tunător și cântat – n-au măsură, nici acord, glăsuiesc deodată toate și se amestecă-n vorbă, din vorbă întrerupându-se singure: limbile bat bubuind și nu dau timp metalului în vibrație să se potolească, ci bubuie pendulând la marginea cealaltă, izbesc din nou în propriul bubuit, încât, atunci când sună încă *In te Domine speravi*, răsună deja și *Beati, quorum tecta sunt peccata*, iar înlăuntru se aude și clinchet limpede din alte sălașuri, ca și cum ministrantul ar scutura clopoțelul transsubstanțierii.

Sună de pe înălțimi și din vale, de la cele șapte preasfinte lăcașuri de pelerinaj și de la toate bisericile parohiale ale celor șapte dioceze de pe malurile de două ori șerpuite ale Tibrului. Sună de pe Aventin, de la sanctuarele de pe colina Palatinului și de la San Giovanni Laterano, sună peste mormântul celui care are cheile, pe colina Vaticanului, de la Santa Maria Maggiore, de la cea din for, din Domnica, din Cosmedin și din Trastevere, de la Ara Celi, de la Sfântul Paul din afara zidurilor, de

la Sfântul Petru în Lanțuri și de la bazilica Preasfintei Cruci din Ierusalim. Dar sună și de la capelele din cimitire, de pe acoperișurile caselor de rugăciune și de la oratoriile de pe ulițe. Cine să le mai spună tuturor pe nume și să le știe hramurile? Așa cum sună când vântul, când furtuna ciupește strunele harfei lui Eol și-i trezită întreaga lume a sunetelor, când tot ce este depărtat și apropiat se contopește într-o vuitoare armonie universală; la fel, dar transpus în bronz, se întâmplă în văzduhul gata să crape, căci totul sună la marea sărbătoare și grandioasa intrare.

Cine trage clopotele? Clopotarii nu! Au dat și ei năvală în stradă, ca toată lumea, din moment ce clopotele bat așa de înspăimântător de mult. Convingeți-vă singuri: clopotnițele sunt părăsite. Funiile atârnă moale și totuși clopotele se balansează, limbile izbesc bubuind. Se va spune oare că le trage *nimeni*? Nu, numai o minte negramaticală, lipsită de logică, ar fi în stare să se exprime astfel. „Sună clopotele“, asta înseamnă: ele sunt trase, chiar dacă clopotnițele sunt goale. Cine trage așadar clopotele Romei? *Spiritul povestirii*. Poate fi el oare pretutindeni, *hic et ubique*, de pildă deopotrivă în turnul de la San Giorgio în Velabro și dincolo, în Santa Sabina, cea care adăpostește coloane din cumplitul templu al Dianei? În sute de lăcașuri sfinte deodată? Negreșit, este în stare de asta. E străveziu, lipsit de trup, omniprezent și nu e obligat să se supună deosebirii dintre aici și acolo. El este cel care grăiește: „Toate clopotele sunau“ și, prin urmare, el este cel care le trage. Atât de spiritual e spiritul acesta și atât de abstract, încât despre el nu se poate vorbi corect gramatical decât la persoana a treia, putându-se spune doar: „Iată-l“. Și totuși el se poate aduna într-o persoană, și anume într-a-ntâia, și să se întrupeze în cineva care grăiește în felul acesta și poate spune: „Iată-mă. Eu sunt spiritul

povestirii, acela care, șezând la locul său de-acum – și anume în biblioteca mănăstirii Sankt Gallen din Țara Germană, unde sălășluia odinioară Notker Gângavul – spun această poveste întru desfătare și neasemuită întărire sufletească, începând cu preamiliostivul ei sfârșit și trăgând clopotele Romei, *id est*: relatez că în ziua acelei intrări solemne toate fără excepție au început să sune de la sine“.

Dar pentru ca și persoana a doua să-și capete partea cuvenită, se pune întrebarea: cine ești tu, cel ce spunând „Eu“, șezi la pupitrul lui Notker, întruchipând spiritul povestirii?

— Eu sunt Clemens irlandezul, *ordinis divi Benedicti*, în vizită aici ca oaspete și având parte de o primire frățască. Sunt trimis al abatelui meu Kilian de la mănăstirea Clonmacnois, casa mea din Irlanda, ca să cultiv vechile legături, dăinuind încă din vremea lui Columbanus și Gallus, dintre patria mea și această trainică cetate a lui Cristos. În călătoria mea, am vizitat un mare număr de lăcașuri ale învățaturii pioase și focare ale muzelor, precum Fulda, Reichenau și Gandersheim, Sankt Emmeram din Regensburg, Lorsch, Echternach și Corvey. Aici însă, unde ochiul se desfată în evangheliarele și psaltirile cu an-luminuri atât de prețioase, cu aur și argint pe fond purpuriu, cu înflorituri de cinabru, de verde și de albastru, unde frații psalmodiază atât de dulce sub conducerea maestrului de cânt, cum n-am mai pomenit nicăieri, unde revigorarea trupului este strașnică, blândul vinișor servit alături, de neuitat, iar după masă poți face o bine-venită plimbare în jurul fântâniei săritoare din curte, tocmai aici am poposit, pentru ceva mai multă vreme, locuind într-una din chiliile de oaspeți, întotdeauna pregătită, unde Preasfinția Sa abatele, Gozbert pe numele lui, a avut delicata atenție de a-mi pune o cruce irlandeză pe care se văd zugrăvite un

miel cu șerpi încolăcindu-l, un *arbor vitae*, un cap de balaur cu crucea în bot și *Ecclesia* strângând într-un potir sângele lui Cristos, în timp ce diavolul se străduiește să apuce o îmbucătură și-un gălgâit. Piesa dovedește nivelul atins, încă de timpuriu, de arta noastră artizanală irlandeză.

Mă simt foarte legat de patria mea, insula plină de golfuri a Sfântului Patrick, de pajiștile, tufărișurile și smârcurile ei. Acolo adierile sunt umede și blânde și la fel de blândă este atmosfera mănăstirii noastre Clonmanchois, adică: prielnică unei educații strunite de o asceză moderată. Mă asociez părerii verificate a abatelui nostru Kilian că religia lui Isus și cultivarea studiului Antichității trebuie să meargă mână în mână spre a înfrunta barbaria care nu știe nimic nici de una, nici de cealaltă și care s-a răspândit acolo unde oricare din ele a prins rădăcini. Într-adevăr, nivelul de educație al confreriei noastre este considerabil și, după experiența mea, chiar superior celui din clerul roman, adesea prea puțin interesat de înțelepciunea Antichității și printre ai cărui membri sunt unii care scriu într-o latină de-a dreptul deplorabilă – chiar dacă nu atât de proastă ca la călugării germani, dintre care unul, desigur un augustin, îmi scria recent: „*Habeo tibi aliqua secreta dicere. Robustissimus in corpore sum et saepe propterea temptationibus Diaboli succumbo*”¹. Așa ceva este greu de îndurat, atât stilistic cât și altminteri, și niciodată un lucru atât de necioplit n-ar fi putut apărea dintr-o pană romană. Ar fi întru totul greșit să se creadă că aș dori să ponegresc Roma și supremația ei, al căror adept credincios mărturisesc a fi. Pesemne că noi, călugării irlandezi, am ținut totdeauna la independență în fapte și am propovăduit primii Învățătura Creștină pe multe meleaguri

¹ Am a-ți spune o taină. Sunt foarte zdravăn la trup și tocmai de asta cad adesea pradă ispitirilor Diavolului (lat.).

de pe continent și ne-am cucerit merite deosebite ridicând pretutindeni mănăstiri, în Burgundia și Frigia, Turingia și Alemania, ca bastioane ale credinței și ale misiunii. Asta nu a împiedicat ca, încă din vechime, să-l recunoaștem drept cap al Bisericii pe episcopul din Lateran și să vedem în el o făptură aproape divină, socotind cel mult locul Învierii Domnului mai sfânt decât biserica Sfântu Petru. Se poate spune fără a minți, că bisericile din Ierusalim, Efes și Antiohia sunt mai vechi decât cele romane și, dacă Petru, al cărui renume de nezdruncinat se asociază în mod neplăcut cu un anume cântat de cocoș, a întemeiat Episcopatul Romei (el l-a întemeiat), atunci la fel se poate spune și despre comunitatea Antiohia. Dar aceste lucruri pot juca numai rol de observații fugitive pe marginea adevărului, căci, în primul rând, Domnul și Mântuitorul nostru, așa cum se poate citi la Matei, de altfel numai la el, l-a numit pe Petru vasal al său aici, pe pământ, acesta însă și-a transmis vicariatul episcopului roman, iar supremația sa peste toate episcopatele lumii. În scrisorile papale și în protocoalele din vremuri vechi putem citi chiar cuvântarea pe care apostolul însuși a ținut-o la hirotonirea succesoriului său, a Papei Linus, ceea ce socotesc că este un adevărat examen al credinței și o provocare a spiritului de a-și dovedi puterea și de a arăta tot ce-i în stare să creadă.

În calitatea mea, mult mai modestă, de încarnare a spiritului povestirii, am tot interesul ca numirea în *Sella gestatoria* să fie considerată odată cu mine drept cea mai înaltă și mai plină de har dintre alegeri. Iar un semn al devotamentului meu față de Roma este deja faptul că port numele Clemens. De fapt, acasă mă cheamă Morhold. Nu mi-a plăcut însă niciodată acest nume, pentru că mă arăta sălbatic și păgân și, odată cu rasa, l-am îmbrăcat pe cel al succesoriului al treilea al lui Petru, astfel că în tunica

încinsă și scapular nu se mai află un Morhold de rând, ci un mai rafinat Clemens s-a preschimbă și s-a împlinit aici, și s-a întâmplat ceea ce Sfântul Paul ad Ephesus numește, cu o vorbă așa de fericită, „înveșmântarea unui om nou“. Da, nu mai este trupul de carne care alerga de colo-colo în tunica aceluia Morhold, ci este un trup bisericesc cel încins de *cingulum*, acum un trup spiritual – un trup deci, nu în asemenea măsură încât spusele mele de mai înainte „se întrupează“ ceva în mine, și anume spiritul povestirii, să nu fi fost cu totul demne de a fi crezute. Nu prea îmi place vorba „întrupare“ deoarece vine de la trupul de carne dezbrăcat de mine împreună cu numele de Morhold, și care oriunde și oricând rămâne un domeniu al Satanei, capabil și dispus, din această pricină, la grozăvii, față de care este de neînțeles cum de nu se împotrivesc. Pe de altă parte, el este purtătorul sufletului și al rațiunii divine, fără de care acestea ar fi lipsite de temeii, astfel încât trupul trebuie numit un rău necesar. Aceasta este aprecierea ce i se cuvine, alta mai acătării nu merită, pentru cât este de nevoiaș și de necuviincios. Și cum ai putea oare, tocmai când ești pe cale să spui o poveste sau s-o înnoiești (căci ea a mai fost povestită, chiar de mai multe ori, deși nu îndeajuns), o poveste ce dă pe-afară de orori trupești și oferă o dovadă înfricoșătoare despre tot ce este în stare să facă trupul, fără șovăială sau refuz – cum ai putea atunci să mai fii tentat să faci vâlvă cum că ești o întrupare!

Nu, fiindcă adunându-se în făptura mea monahicească, pe nume Clemens Irlandezul, spiritul povestirii și-a păstrat totuși, în mare măsură, acea abstracție ce-l face capabil să tragă deodată clopotele din toate bisericile orașului și în acest sens voi da îndată două indicații. În primul rând, se prea poate să-i fi scăpat cititorului acestui ma-

nuscris, dar este totuși demn de observat că, într-adevăr, m-am îngrijit să numesc locul unde mă aflu, anume în Sankt Gallen, la pupitrul lui Notker, dar nu am spus la care ceas, în al câtelea an și veac după nașterea Mântuitorului nostru șed aici și acopăr pergamentul cu scrisul meu mărunț, îngrijit și împodobit. Pentru asta nu-i nici un punct de reper ferm, precum nu este nici numele Gozbert al abatelui nostru. El se repetă prea adesea în acea epocă și se schimbă cu multă ușurință, dacă scormonești după el, în Fridolin sau Hartmut. Întrebat în glumă ori răutăcios dacă eu însumi știu în fond *unde* sunt, dar nu și *când*, răspund prietenește: aici nu este absolut nimic de știut, deoarece, ca personificare a spiritului povestirii, mă bucur de acea abstracție despre care dau acum a doua indicație.

Căci iată că scriu aici și sunt gata să istorisesc o poveste groaznică și totodată înălțătoare. Dar este cu totul incert în ce limbă scriu, dacă în latină, franceză, germană, sau anglo-saxonă și de altfel este totuna, căci dacă scriu de pildă în tedescă, cum grăiesc alemanii ce sălășluiesc în Helvetia, mâine apare pe hârtie în brită și deci am scris o carte bretonă. Nu susțin nicidecum că aș stăpâni toate limbile acestea, însă ele curg una-ntr-alta în scrisul meu și devin un singur tot, și anume Limba. Căci așa stau lucrurile cu spiritul povestirii, care este un spirit independent până la abstracție, al cărui instrument este Limba ca atare și în sine, Limba însăși, ce se impune în mod absolut și nu prea întreabă de dialecte și de divinități lingvistice provinciale. Ar fi și politeism, și păgânism. Dumnezeu este spirit, iar peste limbi este Limba.

Un lucru este sigur și anume: scriu proză, și nu versulețe, față de care, îndeobște, nu nutresc un respect exagerat. În această privință mă situez mai degrabă în tradiția Împăratului Carol, care n-a fost numai un mare legiuitor

și judecător al popoarelor, ci și protectorul gramaticii și un zelos binefăcător al prozei corecte și pure. Aud, ce-i drept, spunându-se că abia metrica și rima dau o formă riguroasă, dar aș dori să știu, mă rog, de ce țopăiala pe trei, patru picioare iambice, pe lângă care se ajunge în orice clipă la tot felul de poticneli dactilice și anapestice și un fel de asonanță caraghioasă a cuvintelor finale, ar reprezenta o formă mai exigentă față de proza bine potrivită, cu constrângerile ei ritmice mult mai fine și mai tainice, și dacă aș vrea să încep:

Un prinț *nommé* Grimald a fost odat',
Damblaua îl lovi și rece fu pe dat'.
Lăsa în urmă-i doi copii frumoși,
Ehei! ce mai pereche fu de păcătoși!

sau cam așa ceva – ar fi asta o formă mai exigentă decât proza temeinic tocmită gramatical, în care voi prezenta de îndată legenda mea plină de îndurare și pe care o s-o înfățișez atât de pilduitor și de veridic, încât mai târziu mulți francezi, briți și germani vor putea s-o modeleze și să-și facă micile lor rime pe seama ei. Acestea fiind zise, încep precum urmează.

Cuprins

Prefață. <i>Când viața e necruțătoare și destinul clement</i> de Ioana Pârvulescu	5
Cine trage clopotele?	21
Grimald și Baduhenna	29
Copiii	35
Copiii răi	49
Domnul Eisengrein	57
Doamna Eisengrein	66
Lepădarea	73
Cele cinci săbii	80
Pescarii din Saint Dunstan	89
Sporirea banilor	104
Întristatul	111
Pumnul eliberator	121
Descoperirea	128
Disputa	134
Domnul Poitewin	146
Întâlnirea	158
Duelul	168
Sărutarea mâinii	181
Rugăciunea Sibyllei	188
Nunta	196
Jeschuta	201
Despărțirea	212
Piatra	222

Penitența	231
Revelația	239
A doua vizită	253
Regăsirea	267
Transformarea	277
Foarte marele Papă	282
Penkhart	292
Audiența	300
<i>Anexă</i>	313